

CELS GOMIS I MESTRE

Botànica popular catalana

Dites i tradicions populars referents a les plantes

Il·lustracions

DAVID GRANATO

Pròleg

SALVADOR PALOMAR

edicions
Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2015

PRÒLEG

i hi ha un fil que relligui la polifacètica activitat de Cels Gomis i Mestre és, sens dubte, la seva passió pel coneixement, indestriable de la seva voluntat de posar-lo a l'abast de tothom. Efectivament, podríem qualificar Cels Gomis com a escriptor, folklorista, difusor dels ideals llibertaris i de progrés, excursionista, autor de nombrosos articles de divulgació científica, de llibres d'ús escolar o de consulta sobre geografia i ciències naturals, bibliotecari i col·lector de peces per a diferents museus. Sempre interessat per la història i pel patrimoni material, gràcies a la seva feina com a enginyer va conèixer molts indrets i, conscient dels avenços tecnològics d'una societat en canvi arreu del món occidental, va voler aplegar, amb un sentit crític, els coneixements empírics, d'experiència i de transmissió de pràctiques, de creences i de pensament màgic que va descobrir en molta gent, com a testimoni d'un riquíssim saber popular que pensava que calia conservar, però també contrastar amb rigor científic. Del tresor de les paraules, en les variants locals de denominar objectes o les accions humanes, a les diverses formes de literatura popular com a vehicle de transmissió de sabers i supersticions, de comunicació i relació social, el treball de Cels Gomis com a col·lector de folklore oral és extens, constitueix un aspecte cabdal de la seva obra, que tanmateix no es pot deslligar de la seva vessant com a publicista i divulgador científic.

Nascut a Reus el 6 de gener de 1841, la seva família es va traslladar aviat a Madrid, on va estudiar. Abans d'acabar la carrera d'enginyer, però, va tornar a Catalunya el 1862 per treballar en les obres del ferrocarril de Reus a Montblanc. Fou el començament d'una llarga trajectòria professional en la qual es va ocupar dels estudis previs i del traçat de diverses línies de ferrocarril, carreteres i altres obres públiques, fet que motivà freqüents desplaçaments i canvis de residència entre Catalunya, Castella, el País Basc, Aragó o Andalusia. Viatger infatigable, doncs, per raons familiars, polítiques o laborals, s'esforçà alhora a descobrir i estudiar l'entorn on desenvolupa la seva activitat. El 30 de març de 1874 es va casar amb Dolores Perales, natural de Madrid, amb qui tingué set fills.

A finals de la dècada de 1870, Cels Gomis desplegué una intensa activitat com a enginyer en diferents obres arreu de Catalunya. Va iniciar així la que podem considerar etapa més intensa de la seva vida, en diferents vessants. En aquells anys, s'implicà en el naixent moviment excursionista català, de la mà del seu amic Eudald Canibell, amb qui compartia ideals llibertaris. Va ser Canibell qui el va proposar com a soci delegat de l'Associació d'Excursions Catalana, creada el 1878.

També a la dècada de 1880, començà una nova etapa en la seva activitat política. Desvinculat de l'anarquisme organitzat, Cels Gomis es dedicà a propagar l'ideal llibertari en les seves col·laboracions a revistes com *Acracia* i amb la publicació d'opuscles com *A las madres* (1886) o *El catolicismo y la cuestión social* (1887). També va participar, el 1885, en el Certamen Socialista de Reus, una pri-

mera trobada de l'obrerisme d'arreu de l'estat, amb debat sobre problemàtiques comunes i formes d'organització, però alhora amb un cert aire de jocs florals anarquistes. Entre altres, al certamen es va llegir una poesia seva, «La pàtria de l'home», de marcat caire internacionalista, on reivindicava la universalitat de la cultura.

Professionalment, la seva activitat el portà de nou fora de Catalunya, a terres de l'Aragó, i encara —després d'obres en diverses carreteres catalanes— a Castella on treballà, el 1886, en la carretera de Salamanca a Càceres. O posteriorment, el 1887, a Andalusia, on fou cap de secció als estudis del ferrocarril de Linares a Almeria. Posteriorment, va tornar encara a ocupar-se de nous treballs a Catalunya, com els estudis i construcció dels trens directes de Barcelona a Saragossa, de 1892 a 1893, o el ferrocarril econòmic de Girona a Olot.

Aquests constants viatges van propiciar la recollida de materials folklòrics arreu del país. Els treballadors de les obres, pagesos de cada comarca per on passava el traçat d'un ferrocarril o una carretera, esdevinguts proletaris industrials, o els habitants de les cases de pagès on feia estada en el transcurs del seu treball de camp com a enginyer, esdevingueren informants valuosos per a la seva tasca de recollida de folklore oral. Aprofitant els seus nombrosos desplaçaments, va anotar i descriure aspectes de l'entorn —de la geologia a la història de cada indret— i va fer tantes excursions per conèixer i estudiar llocs concrets que va esdevenir un dels membres més actius de l'entitat excursionista.

L'excursionisme científic sintetitzava l'interès pel coneixement de l'entorn i de la història, tot palesant el

distanciament entre una societat urbana industrial i la natura i una ruralitat que començava a ser paradigma del passat.

En els escrits de Cels Gomis, en la seva reivindicació de l'amor a la Natura trobem components —fins i tot emocionals, a vegades amb un punt de romanticisme— que prefiguren la sensibilitat respecte al medi ambient que cent anys després ha caracteritzat la nostra societat. Quan un home es troba al mig de la natura, escriu que: «compara la seva petitesa amb la grandiositat del paisatge que el rodeja i no pot menys que sentir-se corprès de cert sentiment de respecte i admiració per tan sublim paisatge». Però afegeix, «més ni l'admiració, ni el respecte són amor. Perquè aquest es desperti és precis que l'espectador tingui prou coneixements per a comprendre tota la bellesa del conjunt i dels detalls que té a la vista; que sàpiga el paper que cada un d'aquest detalls ocupa en el gran laboratori del món.»

Aquesta íntima relació entre el sentiment i el coneixement, entre les emocions i la raó apareix sovint en l'obra de Cels Gomis, el qual, alhora que vol explicar la funció dels sers vius o dels fenòmens naturals en el cicle de la vida, no s'està d'emprar-los com a recurs poètic.

Fou a finals de la dècada de 1870, quan Cels Gomis començà a publicar llibres educatius com *La Tier-ra* (1877) o *Las Plantas* (1878), ambdós de l'editorial Bastinos —amb la qual mantingué una relació continuada—, exponents d'aquesta aproximació racional i didàctica a l'entorn. I ben aviat van aparèixer els seus primers treballs folklòrics. El 1882 publicà a l'Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana, un recull de

cançons populars. Dos anys després, esdevingué un reconegut folklorista amb la publicació de tres treballs: la primera versió de *La lluna segons lo poble*, *Literatura oral catalana* i *Lo llamp y'ls temporals*. Entre altres treballs, el 1887, publicà «Costums empordanesas. Dinars de morts. Honras grasas» dins la *Miscel·lània folklòrica* de l'Associació d'Excursions Catalana. Fruit de la seva estada per les Terres de l'Ebre, foren els reculls de cobles de jota o follies que després emprà en diversos articles, o monografies com «De Tortosa a Cardó» o «Tradicions de Cardó», que el 1891 publicà al *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Aquell any publicà la *Botànica popular ab gran nombre de confrontacions*.

Cap al 1894, deixà de ser soci delegat del Centre Excursionista de Catalunya per esdevenir-ne soci resident: havia fixat el seu domicili a Barcelona. I aquell any, Valentí Almirall li va proposar formar part de la junta organitzadora de la Biblioteca Arús, que s'inaugurà el 1895.

Al tombant del 1900, Cels Gomis publicà una considerable quantitat de llibres adreçats a les escoles, amb les editorials de Lluís Tasso i Antonio J. Bastinos, amb títols cabdals com *Rudimentos de la agricultura española* (1900) i *Lecturas instructivas* (1901), un llibre que fou emprat a bastament per les escoles racionalistes, dels sindicats o ateneus llibertaris fins a la Guerra Civil. El 1902 va traduir al castellà *Lo catalanisme* de Valentí Almirall, i el 1907 s'encarregà de la direcció de la revista en castellà *Cataluña*, publicada entre 1907 i 1908, per la mateixa editorial Tasso amb l'objectiu de donar a conèixer Catalunya a la resta de l'estat.

El 1908, ocupant-se d'un projecte per portar aigua a Barcelona des d'Esparraguera, va patir una greu caiguda que li suposà, després d'una llarga i penosa espera, la pèrdua del braç esquerre, fet que suposà el final de la seva activitat com a enginyer. Per això, en els últims anys de la seva vida es dedicà intensament al treball editorial. Així, va treballar en l'*Enciclopedia ilustrada Seguí* i en el *Diccionari de la llengua catalana* amb la correspondència castellana. Va redactar també el volum corresponent a la província de Barcelona de la *Geografia de Catalunya* dirigida per Francesc Carreras i Candi.

En aquest anys van veure la llum algunes de les seves grans obres sobre folklore com la *Zoologia popular catalana* (1910) i l'edició definitiva de *La lluna segons lo poble* (1912). Deixà per publicar un llibre en què treballava des de feia anys, *La bruixa catalana*. Cels Gomis i Mestre va morir el 13 de juny de 1915.

Partint de la seva visió profundament lliurepensadora i del seu convenciment que l'educació és un instrument cabdal per transformar el món i millorar la vida de les classes populars, cal cercar en l'obra de Gomis el nexa d'unió entre el científic, el folklorista i el publicista de les idees. Si com afirmà en el pròleg de la *Meteorologia popular*, ell va trobar un llibre en cada una de les persones que l'envoltaven, no és menys cert que des de l'observació científica, que interrelaciona plantes, animals, rius i meteorologia, no s'està mai de proposar una atenta lectura del llibre de la naturalesa.

D'igual forma que ho va fer amb la meteorologia o la zoologia, a *Botànica popular*, Cels Gomis s'ocupà dels sabers i creences relacionades amb la natura, en aquest

cas amb el món vegetal que tants cops havia descrit en els seus llibres educatius. Aquest és, però un llibre de folklore. Cels Gomis anota i exposa allò que les persones saben o creuen saber de les plantes, quin és el seu simbolisme en la cultura del poble, quines supersticions —preocupacions, en diu— es sustenten en les propietats atribuïdes a cada planta. I ho fa desplegant un gran ventall de recursos. Hi figuren dites i aforismes, cançons i jocs, remeis casolans i supersticions, rondalles i facècies. Un repertori de literatura popular que ens apropa als usos dels vegetals en la cultura popular, explica el seu simbolisme —com la vinculació de la malva als difunts o de diferents herbes al festeig o al rebuig amorós— i també explica, per exemple, el perquè del nom que reben els habitants d'algunes poblacions. O com el creixement dels vegetals, amb l'exemple de les faves, assenyala l'inici de determinades tasques agrícoles.

Com a folklorista, però Gomis no s'està d'explicitar el seu distanciament crític respecte a la versemblança de moltes de les creences que recull, una actitud que és comuna a bona part dels seus treballs i que expressa moltes vegades amb una discreta ironia. «A Catalunya hi ha encara qui creu en bones i males herbes», explica. «Les que es cullen la nit de Sant Joan, abans de l'eixida del sol, pertanyen a la categoria de les primeres. I és que la imaginació popular s'afigura que durant el solstici d'estiu adquireixen el màxim de virtuts.»

O bé, quan explica els debats que genera entre la canalla l'observació de les fulles de les oliveres el dia de l'Ascensió. O el costum de la gent instruïda de tallar-se les ungles en dilluns per no patir mal de queixal!

Tanmateix, en la cultura popular resulta difícil separar la ciència popular basada en el coneixement empíric de les propietats de les plantes, de la creença irracional arrelada en la religió o en el pensament màgic. Sabers i supersticions formen, molts cops, un tot indestriable. En aquest sentit, la *Botànica* no vol ser un estudi crític. Gomis anota, amb el rigor en el contingut i en el lèxic que caracteritza el seu treball, allò que ha escoltat de la gent del país i ho complementa i contrasta amb allò que, en altres cultures i amb altres llengües, persones diferents afirmen.

Tal com explica Emili Samper en el pròleg a la *Zoologia popular catalana*, publicada també per Edicions Sindilà, el 2014, el treball de Gomis es pot inserir dins els corrents del folklore europeu del moment. En el pròleg de la primera edició de la *Botànica*, Gomis explicà que la idea de col·leccionar les formes de literatura oral que transmeten coneixements o supersticions respecte a les plantes va sorgir de la lectura de l'obra de Paul Sébillot, *Traditions et superstitions de la Haute-Bretagne*, publicada a París el 1882. L'etnòleg bretó, director de la *Revue de Traditions populaires*, el felicità en una crítica publicada a la seva revista i també utilitzà exemples d'aquest llibre en l'article «Le tabac dans les traditions, les superstitions et les coutumes», publicat a la mateixa revista.

La primera edició de la *Botànica popular* va aparèixer el 1891, com a sisè volum de la col·lecció «Biblioteca popular» de l'Associació d'Excursions Catalana, entitat que aquell any es va fusionar amb l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, donant lloc a la creació del Centre Excursionista de Catalunya. Una segona edició

amb el títol, de *Dites i tradicions populars referents a les plantes* fou publicada el 1983 per l'editorial Montblanc-Martín i el Centre Excursionista de Catalunya, basada en la revisió de l'obra que l'autor havia enllestit l'abril de 1909, ampliant notablement els continguts respecte a la primera versió. Aquesta segona edició fou possible gràcies al treball de Cels Gomis i Serdañons que va conservar i organitzar les notes del seu avi, impulsant la publicació d'obres com *La bruixa catalana*, el 1987, i que, amb el seu llegat, va posar a disposició dels investigadors els materials originals del folklorista que avui es conserven a l'Arxiu Municipal de Reus.

La present edició, tot recuperant el títol original, segueix aquesta segona edició, completant algunes notes, el nom de la comarca a cada indret de procedència dels materials aplegats i afegint una taula de noms i sinònims que recull les diferents denominacions anotades de cada planta, a més d'un índex topogràfic que facilita la consulta per territoris.

La *Botànica popular* de Cels Gomis ens ofereix, en definitiva, un deliciós tast d'un saber popular que encara es fa present en el nostre parlar quotidià. Per això, sense anar-me'n més per les branques, us convido a la seva lectura.

SALVADOR PALOMAR

BOTÀNICA
POPULAR CATALANA

∞ GENERALITATS ∞

*S*ón tants els noms vulgars d'arbres, mates i herbes que tenim en català que desisteixo de publicar-ne la nomenclatura com en un principi m'havia proposat perquè per això sol necessitaria un volum.

1. A Catalunya hi ha encara qui creu en bones i males herbes. Aquesta creença és general també a fora de la nostra terra⁶. Diem:

2. Cada herba té la seva virtut.

Les que es cullen la nit de Sant Joan, abans de l'eixida del sol, pertanyen a la categoria de les primeres⁷.

I és que la imaginació popular s'afigura que, durant el solstici d'estiu, les herbes adquireixen el màxim de llurs virtuts.

6 A Castella tenen aquesta corrandà:

*No es posible todas malas,
ni es posible todas buenas:
hierbas hay que dan la vida,
y quitan la vida hierbas.*

(*Romancero General*)

I a Itàlia tenen aquest aforisme:

*Non c'è erba che guarda in su
che non abbia la sua virtù.*

7 Una cançó portuguesa comença així:

*Todas as herbas tem prestina
na manhã de são João...*

(Leite de Vasconcellos, *Tradições populares de Portugal*)

3. A Barcelona, el dia de sant Ponç (11 de maig), hi ha la fira d'herbes aromàtiques i medicinals al carrer de l'Hospital, on acudeixen infinitat de pageses de muntanya amb cistells i paneres plenes d'herbes de tota mena que les bones veïnes de la ciutat compren per preparar llurs begudes per a casos de malalties.

4. La pregunta: «Quina mala herba has trepitjat?» dirigida a qui té un moment de mal humor, és una prova que encara hom creu en males herbes⁸.

5. Hi ha herbes que tallen el ferro. A Cardó, comarca del Baix Ebre, vaig trobar un pagès que em va jurar i perjurar que, una vegada que ell llaurava una feixa, una herba li havia tallat la rella. Diuen que d'aquestes herbes també n'hi ha a la muntanya de Montserrat; i no falta qui assegura que són molts els presos que han fugit de les presons tallant els ferros de les reixes amb una d'aquestes herbes.

6. També hi ha herbes que fan tornar cec i d'altres que retornen la vista. A Catalunya, entre altres indrets, diuen que n'hi ha a la regió de Varradós, prop de Salardú, a la Vall d'Aran.⁹ A Collbató, el Baix Llobregat, creuen

8 També a Castella i a Andalusia tenen la mateixa creença. Si un dia una persona té poca destresa en el que fa, és perquè:

Ha pisado una mala hierba.

A França, en semblant cas, diuen:

Il a marché sur une mauvaise herbe.

O bé li pregunten:

Sur quelle herbe avez-vous marché?

Equival, com diuen altres, a:

Se lever du mauvais côté.

9 Aquesta creença és molt general. L'he trobada també a Osca, respecte al Moncayo, i a Casp, relativa al Puig Moreno. La tradició és sempre la mateixa: Hi arriba un francès o qualsevol altre estranger, de-

que aquesta herba és molt coneguda per les orenetes. N'hi ha prou de treure els ulls a una cria d'aquests ocelllets, i es veurà la seva mare que va a buscar una herba que els frega pel cap i hi tornen a veure.

7. A Mequinensa, el Baix Cinca, una vila que, encara que aragonesa, es pot considerar com a catalana, puix que els seus habitants parlen català, tenen una manera estranya de curar-se les berrugues. Aquell qui en té, se'n va la nit de sant Joan al camp i, al bell punt que sent tocar les dotze, s'ajup, agafa la primera herba que troba i s'hi frega bé les mans, encara que aquella herba sigui un escardot o una gatosa.

A Verges, el Baix Empordà, tiren al forn, quan és ben encès, tants grans de sal com berrugues tenen, i fugen tot dient:

8. Sal i berrugues, el dimoni se us enduga.¹⁰

A l'Alt Empordà, quan una cosa és molt difícil de fer o d'aconseguir, diuen:

9. Vol totes les herbetes de la nit de sant Joan.¹¹

mana un guia, es fa acompanyar en un indret determinat de la muntanya, passa una herba pels ulls del guia i el deixa cec. Aleshores aquell fa el seu fet; descolga els tresors que allà hi ha amagats o bé cull les herbes màgiques que s'hi fan i, acabada la seva tasca, li passa pels ulls una altra herba, el guia recobra la vista i se'n tornen cap al poble. El que no diu la tradició és si el guia protesta o no de les maniobres de què ha estat objecte per part de l'estranger.

10 A Casp, el Baix Aragó, per guarir-se les berrugues, van de nit al camp amb una ampolla plena d'aigua, la llencen cap enrere i arrenquen a córrer tant com poden sense girar el cap i tot cridant:

-Ahi queda eso!

11 Els francesos diuen:

Il faut mettre toutes les herbes de la Saint-Jean.

Equival a dir que s'han de fer tots els possibles per obtenir el que es desitja.

Equivalent, com diem al Camp de Tarragona, a:

10. Costar Poblet i Santes Creus.

A tot Catalunya és general aquest modisme:

11. Li sega l'herba sota els peus.

Referint-se a aquell que treballa, ocultament o vilment per quedar-se amb el que un altre desitja.¹²

Quan un és molt llest, se sol dir:

12. Sent créixer l'herba.

I si algú creix molt de pressa, es diu que:

13. Creix com una mala herba.¹³

Quan una cosa és molt coneguda, diuen que:

14. És més coneguda que la mala herba.¹⁴

A Avinyonet de Puigventós, l'Alt Empordà, diuen:

15. Mala herba mai mor.¹⁵

12 Confronta amb el francès:

Couper l'herbe sous le pied.

I amb l'italià:

Tagliar l'erba sotto il piedi.

13 Confronta amb el castellà:

Crecer como la mala hierba.

Amb el llemosí:

Mauvaso herbo crei tant lei.

Amb el francès:

Mauvaise herbe croît toujours.

I amb l'italià:

La malerba cresce presto.

14 Equival al castellà:

Ser tan conocido, o más conocido que la ruda.

Al francès:

Etre connu comme le loup gris.

I confronta amb l'italià:

Piú conosciuto che la malerba.

15 Confronta amb el castellà:

Mala hierba nunca muere.

Amb el francès:

Mauvaise herbe croit volontiers.

Afegint-hi:

Ni el bestiar se la menja.

Que ve a ser la mateixa cosa que diuen al Rosselló:

16. La mala herba sempre creix.

Altres diuen:

17. Mala herba prest s'arrela.¹⁶

Un bon consell:

18. No s'ha de tastar cap herba que no es conegui, perquè n'hi ha de metzinoses i podrien fer-vos mal.

A l'Alt Empordà diuen:

19. Quan creix herba als sembrats, creix la llengua dels llogats.

Que deu ser pel mes de març, segons l'aforisme:

20. Aigua de març,
herba als sembrats.¹⁷

Amb el que diuen a la Girona:

La mauvaise herbe profite toujours.

Amb el ligurià:

E érbe gramme crescian fito.

I amb els italians:

La mala erba vive sempre.

I

Erba cattiva ovunque alligna.

I

Le erbe cattive crescono presto.

16 En canvi, a l'italià diuen:

Erba che non ha radice, muor presto.

17 A Castella, diuen:

En marzo

sale la hierba

aunque le den con un mazo;

y en abril,

en cada regueril.

O bé:

Ahora viene marzo,

Pel març, els dies són més llargs, hi ha molta feina als camps i els mossos tenen més pretensions, o més llengua.

A Valls, l'Alt Camp, diuen:

21. L'herba seca, curta o llarga,

pel juny deu estar segada.

Sabut de tothom és que:

22. A camí fressat,

herba no hi naix.¹⁸

Respecte a la fulla en general, poca cosa és el que he pogut recollir a Catalunya.

A Espinavessa, l'Alt Empordà, diuen:

23. La caiguda de la fulla, quantes ànimes se n'enduu!

Perquè generalment tots els nafrats moren a la tardor, quan cau la fulla dels arbres.

Quan es tracta o es parla de coses de poca importància o que no vénen al cas, se sol dir:

24. Això és fullaraca.¹⁹

Per indicar que algú té una gran tremolor es diu:

25. Tremola com la fulla a l'arbre.

I per expressar que no es fa res sense que Déu ho permeti, diem:

26. No es mou fulla,

que Déu no vulla.²⁰

que no ternemos

las hierbas con un mazo.

18 Confronta amb el francès:

A chemin battu il ne croit point d'herbe.

19 Correspon a la *hojarasca* dels castellans, que l'apliquen en el mateix sentit que nosaltres.

20 Els castellans diuen:

No se mueve la hoja en el árbol

sin la voluntad del Señor.

Com a prova i per demostrar la condició transitòria de tota cosa humana, diem:

27. Com cau la fulla,
cau l'hermosura.

A Barcelona, quan algú s'enfada pel que se li diu, se li replica:

28. Si et cou, posa-t'hi fulles.²¹

Al·ludint a les que s'apliquen a les nafres.

A Tamarit de Llitera, la Llitera, diuen:

29. Qui es fica sota la fulla,
dues voltes es mulla.²²

També es refereix a la fulla aquest aforisme de Blanes, la Selva:

30. Molta ufana
i poca grana.²³

I els italians:

*Non si moue foglia
che Dio non voglia.*

21 Equival al castellà:

Si te pica, ráscate.

22 Confronta amb el castellà:

*Quien se pone debajo la hoja,
dos veces se moja.*

I amb l'asturià:

*El que se abelluga debaixo la fueya,
dos veces se mueya.*

23 Equival al castellà:

Mucha planta y poca uva.

També diuen:

Ser todo hoja y no tener fruto.

Referint-se als qui parlen molt i no diuen res que valgui la pena.

A Itàlia diuen:

Molti pampini e poca uva.

I

Bella vigna poca uva.

Així mateix, aquesta endevinalla:

31. L'he vista viva,
l'he vista morta,
l'he vista córrer
després de morta.

—La fulla de l'arbre.²⁴

De la flor en general, n'hi ha tot un aplec, tals com:

32. La poncella,
l'amor vella.

Que és l'únic que sé de poncelles.

33. El que no floreix, no pot granar.
Aforisme que no té retop.

34. Néixer amb la flor al cul.

És un modisme no gaire net per expressar que algú és molt afortunat. D'altres el completen, dient:

35. Uns neixen amb una flor al cul
i altres amb una banya.²⁵

Per indicar que, així com hi ha homes molt afortunats,
n'hi ha també d'extremament malaurats.

I en dialecte ligurià:

Bella vigna poca ùga.

També és equivalent al nostre l'aforisme de la Gironda:

Tout flourit me re ne grane.

24 És igual que el llemosí:

*Z'ai vist viu,
z'ai vist mort,
z'ai vist courre
après sa mort.*

-Las fuelhas.

25 Equival al castellà:

*Unos nacen con estrellas
y otros nacen estrellados.*

36. Ser flors i violes.²⁶

Es diu de qui es queixa d'un mal que podria haver estat molt pitjor.

37. Conèixer o entendre la flor.²⁷

Equival a dir que s'ha conegut a temps la maula o la trampa imaginada per algú contra nosaltres.

38. Una flor no fa maig.²⁸

Al qual alguns afegeixen:

Ni una gota, raig.

Aforisme que altres expressen així:

39. Una flor no fa estiu,
ni dues primavera.

O com diuen al Rosselló:

40. Una flor fa pas primavera.

Indica que l'excepció no fa pas la regla.

En canvi, a Figueres, l'Alt Empordà, diuen:

41. Tota flor fa primavera.

26 Correspon al castellà:

Ser tortas y pan pintado.

Comparat amb la cosa que podia haver estat.

27 Els castellans diuen:

Conocer la masa.

I també:

Descornar la flor.

28 Equival al castellà:

Una golondrina no hace verano.

Als italians:

Una rosa non fa mazzo.

Un fiore non fa ghirlanda.

O

Un fiore non fa primavera.

I al ligurià:

Ùnn-a rôusa a no fa mazzo.

Equival a:

Una rosa no fa ram.